

ШЫН

Солун 1925
чылдың август
31-де үнүп
этелээни

№ III (14835)

1992 чылдың июнь 11, четверг

Солунга ат салган шагы 21.30.

Чагыдар өртөө 10 коп.

Садар өртөө 1 рубль.

БЕРГЕ-ДАА БОЛ

Каш хонук эртер, студенттерге, сургууларга база өөредилге чымы доостур. Кайы, доозуп өөредилге чери специалист бооп чыгып келер-лер бар, чамалыктары — чайы аштанайла-газында чамал келер оо. Сонгаар өөренип турарларын камсаар өөренип, аммырап-чурттал турарын со-зургаас кижиле кезе турар деп, ынчанга мен манга Красноярск хоорайда оолдар, кыстарың студент аммыралын солунургаар бойдай-мен.

Красноярск хоорайда өөренип турарлар ову база эртер, көргөн. Оон бир чыкээ бо. Март айда чүе ол, сельхозтехникумда өөренип турар оолдар чурттал турар өөредилге ээрик берээр анык оолдар

боттарың студент чуртталга-зын солун кылдыр. Ажымтыг эртерден дээр туруштук болур сорулга-биле комитетти, даргазын сонгуп алганнар. Оларын удуртулгазы, киржилгези-биле аны-бүрү ажылдарын чорудуп турарлар. Эртер чылды ноябрь эгезинде танымалга келээни организастап эртертирсе, чыгыс Чер-чуртталга

бирладдар хунеринде Улан-Удэ хоорайда Чөөн Сибирякни хоорайларында өөренип турар тыва чыгыс Чер-чуртталга студенттерини спортчу оюнарны болган. Команда аайы-биле терминер бооп, Красноярски-нин студенттери бирги черге-же ийгерер. Ийги чери Иркутскини, үнүк, дөргүк чер-лерин Улан-Удэ, Абакан хоорайлар оолдар, кыстар алганнар. Ол маргылааны солун кылдыр эртеринге болган шын-май-бээр артыжарыңа орук өөргээни чарыдалын Тываның Аныктар ассоциациязын талзылар «Идегээ» биче бугуруле Чери 5.5 муң рубль-биле алазалган Бистин амыдыралыкка үстүңе алазың ассоциация-нын дуазы, үдү-хуузу үлүг деп чүвени черде демделексер турар мен. Эртин турар өөредилге чылдында аны-бүрү хем-чеглер организастарыңа, өс-күс-чавыс урууларга дузалам-чы кылдыр 12 муң рубльди үдүрүп берген. Өөре-

длалге чылы дооступ турда, чыгыс Чер-чуртталгаларын интернационалды спортчу маргылааны чалчык багтар эртеринге белгеленип турар бис. Анаа Якутияда, Бурятияда, Хакасияда, Красноярск хоорайларда студенттер кир-жарлар.

«Оон шай чүңү-чугаалан бо-дурду, сонгаар өөренип турар студенттерини хоорай, район-дар» — үдүрүкчүлүккү үстүңе болза чоң, Тываның Аныктар ассоциациязын талзылар ыткан олар-биле харызылган, өөредилгези, аммырал чурт-талгалын сонугурап, боттуг дуза чедирерин хемчеглерин көрүп көрүрер.

Григорий САРЫГЛАР.
Красноярскинин педиститу-дунун аспирантымы.

Гонорарын Уруглар фонду-зунуң агар салыңе шилчегини алдым.

Студентилер амыдыралы

ажымтыг үрөп киргеш, оларга хол деген таварылга база бар. Бо болган чамалык өске-даа чүдүл-дерин Тыва Республиканың Иштики херектер министрство-зунун төлээни Д. К. Куулар-нын удуртулгазы-биле истелге-зи чоруп турар. Мындаг анык-зымыг күзүңгү эвес чүдүлдер болуп турарга, студентилер

спорттун хевирлеринге маргыш-тыксы-даа. Оон-биле кады баран-акшалыг лотереяны, үкүюнүңү база организастады-рыс. Бо ажылдарын эртеринге биске Тыва Республиканың Чазаны болган Тываның Аныктар ассоциациязы үдүг дузын көргүсүн.

Чоокта чаз май айың ба-

Ажык чагаа

жи өлүрген кижилерин бистин Тывага өлүрүп шилдер кылдыр хоойду хулаң алыры чутула. А бисте «өени өлүрүп чыга, өкүс анай шаа-чедер эвес сен, келерсе-де 6-7 чыл бээр-ла ийиңиз» дээр үлүс мурунуна-даа хей турган. Оон дендесе истелгени булал каап-калган азы үлүг хулаң бөөнү турган бичеге айна, сугаан күргүл өе бээр-даа калгас аптарган шаг-ла болгай. Кы-даа болза чыла өлүп чыган эвес, хулаң келген байзындаң камгаланыр дээр, ову өлүрүп каалтар таварылга турар. Ол өске херек-түр.

Бистер, тывалар, өске сал-сазын аластарга бодаларга, салаа баян салып ботур каш бор-бак кижилер бис. Ол хирезинде, анык чаш ажы-төвүс, оолдарымыс өлүрүп төвөр деп барды, а бис аарактарымыс халтап алган чүе деп, чыт чок өлүрүп-тү тавар-тал бис. А бистин аныктарымыс өлүрүрү, чамалык багай сел-селдег үлүс кылдыр бөрү-гөң: «Экинчи харын, ам-даа тыңдар өлүрүшүңер» деп-даа тургангыр. Ооталаның, оварыңар, бодалыңар, ажы-тың! Кижил өлүрүп турар үлүс-тү арзында чүгө анык-эскен эвес, үлүг кижилер, хер-рээжерер база бөл бугуларар.

Ынчанга мен болам хуу-да кижил өлүргөн, оон кылган, кижил күптүң кижилерини чы-шыгың шилдер хоолунун Тыва Республикага бирги элчеге дүргөн хулаң алыр ужу-луг деп санап турар мен. Ол бистин тыва нацияны үгөн-сарымдык, кижил мөдүлүг кылдыр кижилеринде, шаңаагы бистин өгбелеринини аота бопсай салып чораян. Бү-чүрүмүн кагам тургузарым-ка чүт ийги болур.

Эрги Тывага оолдарын, кижил өлүргөн кижини эл шын-

гы шиндин турганын билдир-бис. Оор кылган кижил оо чо-руун кагбас болза, оон холун кыштың соогулаң өг ханачы-дан үндүр тыткан, билээң боой багалаш, чүдүрүп доу-дур каарга, хол оон сонда дүжүп каар турган дээр бол-гай. Кижил өлүргөн кижини чүгө дээр элчеге-биле өлү-рүп шилдер турган-дыр. Ын-чанга өлүрүп херек чоруп деп чүе бурун Тывага турбай. Ол шилдер кижил күштүң деп чүвени база бистин өгбелери-не билбес чораян. Ам мындаг хай-бачыт, баш чамык тылмы келген чүе-дир.

Ам бо Кызылда карман, сумка үкүзүн, үлүсүн апы-зын, документаларын, дүлүгүн үштүп апылар чорук деп-дир. Борга үдүр база тускай шыгың хемчег ач, үдүг ажыл чорудары негетинип турар. Автобуска карман, сумка үкүзүн оорларын важе тулуп алган, аяаа кончуп-кончуп кыш салдылар боор-дур. А дегитилген үнүгеш, өске авто-буска өлүрүшүңер, өштүңү карман сумка херек чоруп каар. Билдик оорлар-биле ка-дан демдөөсө экил дээрлик хоорай чыгырарың, шагдаа кылдың болуп, дөштүң хем-чег алыр үе келген.

Бо болган өске-даа бар чет-пестер дугайында солунуңага сатылгы барык четпестерин чок кылдыр дээр күздүңгү кижилер төңүч чок бижилде тур-пар, а ову кым-даа танып хер-рекке албас. Ам эрге-чарыга чердери бо айтырларга ээ көрүп үе келтир. Чүгү дээрге оон бистин четпелчиг ажил-дарымыс савын селкип тайбын чуртталгамыс хамааржыр.

Хундулуг Президент, хунду-луг Дээди Советтин Даргазы! Эрги Тывага оолдарын, кижил өлүргөн кижини эл шын-

уаур бистин Тыва Республи-кага тус черге хамааржыр шы-гың хоойду хулаң алыр-нарын Тываның бүгү чоңу шыгың негеп тур. Ийе, мен Тывада чуртталга турар тыва-даа, өске өөскү-даа кижилер мээң бо санадымга бир үн-биле каттыжар дээринге бузурелан-мен. Мындаг үкүлүг негет-ден Президентини Кызылда куруенин педогогика үстүңе тудуун ректору А. В. Ишба-тов баштан иштүп 115 кижил ат салган болук башкылар май 27-ле үнүгөн. «Детким» чоңуңа Тыва Республиканың Президентини Шериг-оол Оор-жакка ажык чагаа деп Чү-дүңге кылган Журналист, Тыва Республиканың Дээди Со-ветинини ажилдагычы Селен Кудуркылаан Хертек «Тыва Республика» деп солунуну май 29-та үнүгөн сононуңе «Бичеге ийген, халатан кээр бис» деп чуулуңе «... оолдар-ге, өлүрүкчүлүгө, күштүкчүлү-гө үдүр эл шынгың хоойду-луг хулаң алырларам» деп кийгирип турар. Мындаг үк-кадыг негелелерин, салгалар-ны Кызылда үнүп турар бо-лунуңа өске-даа эл-өөр бичи-лиң шаг болган. Оон эки түң-нел-даа кылбай.

Хундулуг Президент Шериг-оол Дижикевич Ооржак, хундулуг Дээди Совет Дар-газы Кадыр-оол Алексеевич Бичелдей.

Силер бодалың, демдежиң турган, кем херек үдүлгелеринде үдүр шыгың чүдүлгелерини даяр хулаң алырларын ийдеп. А дилеп деп бис. Мээң бо ажык ча-гаамга, өске чоң база көөр кылдым, ажык-биле солун дамчыттыр харымдап бээр-жерин дилеп туу мен.

Яков ХЕРТЕК.
ТДЛТЭШ-иниң сектор эт-гелекчизи.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ПРЕЗИДЕНТИНИ ШЕРИГ-ООЛ ДИЖИКОВИЧ ООРЖАККА, ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИ ДАРГАЗЫ КАДЫР-ООЛ АЛЕКСЕЕВИЧ БИЧЕЛДЕЙГЕ

Тывада мал-малга, бакчы-балгал оолдар, карман, сум-ка үкүзүн, үлүсүн апызын, документаларын, дүлүгүн сөр-лөп, кижил өлүрүп, назы чег-кен-даа, назы четпээ-даа анык, чарыш кыстары бол-гаш улаң-даа уаусту бужар-талды, дорачында күштүр, боолдөр чөптүр, оларны азы-көө, машина-техника-биле хандырагыңе назаган үдүг күнүңгү салым, тускай ай-тымыкын берип, организаст-тыр ажыл чорудары тоң улу-гула бооп турар. Оорлар-биле демдөөсө бирги черге ап, мы-дык ажилды өй-өйлөп ийде-хаяа чоруттайы, өскө доу-дур-мал кижилерге салым, билди-рди ажилдарың эрегжок чу-гула апарган.

Чем-чеге оовалың дег кижилерин тускай даямга эл, оларга өскөртүп бугуу күзүп турар кижилерин демделер, оларын кайгыны күзүп турар-ын база кымалың ол деп чүвени оорлар-биле демдөөсө кижилер турар бөлүк бистин турар үкүлүг. Ол бөлүккө районурда шагдаа ажилдар-чылары биле көдээ Советтер-нин төлээлери кирген турар. Оорлар-биле бугу чоң дем-дөөсө болза, оларын когун үзүп, чок кылдыр берге. Ам бо үеде ниде-мында эйт-кыле чөм, манчы-хуужуур кижил салып турар, а ботта-рыңың эйт бөлөкчө ап, мал тулуп турар тускай дузадап алыр-агылы чок азы-бүрү оорлар-биле, эштежиңер, өскөртүп келгеш, үш-дарт бөрбак, азымы кушкаш бакы

дег, шиптээни эйт-биле үлүс чылдың хаймыдырар, акша чымып турар кижилер база боттары мал оорлар турар ийикке, азы оорларын оор-лап алган эзын бугуу чамыт байдалга чиник өртөк-биле салым алгаш, үлүг өртөккө салым-сайгарып турарлар. Бол-дан көрүңер даан, бир үлүг ийиктин элдинде өскө ий-диг бичи кушкаш бакы дег эйт үер деп бодалар силер?

Ону кижил салып чет-пее. Бир үлүг ийиктин элдинде шиптээни эйт кылды садар болза, ам 50-60 муң адыш чалыг челе бөөн боор.

Чамалык үлүс шала чедим-мес кижилер оорлар-да деп болза, а херек кырылда кым-дан-даа артык бай-шыла-дыг, бугуу оорлар чоруп, ба-йыл алган үлүс база чоңуру дээрлик үтүгээ эки. Мал оорлар-да туруттуган оорларын чө-рле аяаа салбай, шынгың келдирип чутула. Оорларын аяаа салгыр, оларын сажы элтирер, дартта өске бижини малын оорлар. Мал бис-тин аммыралымың үер дээр, оон дагыныкы, бистин эң кол байлаавыстың. Ол чок болза, бистин хырымыс аш-таар, эктивис элээр. Ынчан-гыт малды карак ову дег камгалар деп кийгирип ту-рарымың ужуру-даа ол.

Оон шай кижил өлүрө таварылгала көвүдүн. Бугуу азы өске-би чамалы камга-лаан болуп малын, эт-сөөн камгалан таварылгала кий-байдала, сагыштың-биле кижил

Республикага массалык хемчеглерни эрттирерин чурумчударының дугайында

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗАНЫҢ ДОКТАЛЫ

Кандаашикың уружундан республика девискээринде кө-дээ ажыл-агыйыңда тургус-туган берге байдал-биле холбашты база келер кышка белеткеге чей үезиниң таарымчалыг агаралың долу-биле ажилдар, мал чөмөриң белеткээр болган дүжүт ажал алышкыңың талзы-биле ажилдарын, малдың чайгы сөмүрүлгезин организастыг эр-тирер, өөредилге, културга, кадык камгалалы, коммунал ажыл-агый алдан чөдөриңе септелге ажилдарың шинар-лыг чорудар сорулга-биле үлүс чоңун бодалың болгаш хей салың күзелдерин барымда-ламышан, Тыва Республиканың Чазаның докталымы бола:

- 1. Делегетин «Хөмөй» симпозиумундан, «Республика Хуну» болган республика Наздымын баянларын даяр-алгыла, хей салың киржичи-лерин болгаш керүүчүлери каар турар апар чөдөриң көрүлде хемчеглерни эртер-лерин 1992 чылдың июньдан сентябрга чедир республика девискээринге кыстарларын районурин болгаш Кызыл хоорайын чө-чөк азыр-газын даргаларыңа дагыр.
- 2. Министрстволарың, ведомстволарың үдүткүчүлү-кү, районурин болгаш Кы-зыл хоорайын азырталары-ның даргалары бо доктал-дың күзүлгелерин хандырап

үлүс чоңун ортузунга чо-гуур тайылбыр ажылың чо-рулар, күш-ажылың коллек-тивтерин, ажылы чоңу күд, ажылдын сагылга-чурумун бижылаарыңе, социал-эко-номиктиг сорулгаларың че-диншикниң күзүлгелерин, чурттакчы чоңун амыдырал хандырылгасында бергелерин ажал эртерини мөөнээр үжүрлүг.

- 3. Республика девискээринге массалык хемчеглерни эр-тирер башкарып чорудары-биле дараазында составтыг комиссияны тургузар.
- Б. С. Шырап — Чазак Даргазының орадакчызы, дар-газы
- А. Ч. Амак-оол — Тыва Республиканың Президентизи-ниң болган Чазаның апар-разынын шажын-чудугае та-лазы-биле килдининиң началь-ниги
- А. А. Даржай — парылга болгаш информация министр-ни
- В. Б. Кара-Сал — шилки херектер министр-ни
- С. Ы. Монгуш — Чазак Даргазының орадакчызының секретарының удурткучузу
- Ч. Ч. Д. Ондар — культура министр-ни
- С. Ы. Ооржак — Күш-куль-турга болгаш спорт талзы-

Республикага массалык хемчеглерни эрттирерин чурумчударының дугайында

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗАНЫҢ ДОКТАЛЫ

Кандаашикың уружундан республика девискээринде кө-дээ ажыл-агыйыңда тургус-туган берге байдал-биле холбашты база келер кышка белеткеге чей үезиниң таарымчалыг агаралың долу-биле ажилдар, мал чөмөриң белеткээр болган дүжүт ажал алышкыңың талзы-биле ажилдарын, малдың чайгы сөмүрүлгезин организастыг эр-тирер, өөредилге, културга, кадык камгалалы, коммунал ажыл-агый алдан чөдөриңе септелге ажилдарың шинар-лыг чорудар сорулга-биле үлүс чоңун бодалың болгаш хей салың күзелдерин барымда-ламышан, Тыва Республиканың Чазаның докталымы бола:

- 1. Делегетин «Хөмөй» симпозиумундан, «Республика Хуну» болган республика Наздымын баянларын даяр-алгыла, хей салың киржичи-лерин болгаш керүүчүлери каар турар апар чөдөриң көрүлде хемчеглерни эртер-лерин 1992 чылдың июньдан сентябрга чедир республика девискээринге кыстарларын районурин болгаш Кызыл хоорайын чө-чөк азыр-газын даргаларыңа дагыр.
- 2. Министрстволарың, ведомстволарың үдүткүчүлү-кү, районурин болгаш Кы-зыл хоорайын азырталары-ның даргалары бо доктал-дың күзүлгелерин хандырап

биле күркөмүктөр даргазы

- Ч. А. Уулу-бара — аймык чок чорук министр-ни
- П. Н. Хомяров — садыг болгаш материалдык кула-зылар министр-ни
- Кызыл хоорайың, болгаш районнар чагыргаларының даргалары мөөн-биле демей комиссияларын тургузар бол-гаш бо докталдың күзүл-гезин турарыңа контролуу тургузар, районун социал болгаш экономикага хөгжү-дөзүңиң сонгаарлатымас сорулгаларын шиптээрли-не күштерин болгаш хө-рөгилерин мөөнээр үжүрлүг.
- 4. Республиканың Чазаның хулаң ап турар хемчеглерин чогууру-биле 4-теринге бол-гаш экономикага чоңумчалыг болдулар, үлүс чоңун социал камгалалын чөдөрүр, кри-зистин үрүкүтүң азы эр-тер талзы-биле практиктиг хемчеглерин ботандарып чо-рулдарың боттарыңын күш-төөн салгырыңе, ажылт болгаш хей-чиги амыдыра-мыңа организастыг болгаш ийдежилиң бооп, чыгар-мө-дөлдөг чөдүкчү көвүлгелерин чө-чөкчиги каттыжышкына-рын, политиктиг партияларын, профсоюздарың болгаш аныкталың организастыгы-рым, шажын-чудугае шип-төөлөң, студентилерни, бу-ту чуртталгы чоңу кийгирер

Тыва Республиканың күрүне болгаш муниципалитет бугурулгелериниң ажылын организастаар талзы-биле бирги чергелиг хемчеглер дугайында

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ПРЕЗИДЕНТИНИҢ ЧАРЛЫ

1. Күрүне болгаш муниципалитет бугурулгелери база оларның эки тура өүзү-биле тургусканы ажыл-агый струк-туралары ажыл-агыйны баш-карып чорудар болгаш эконо-мика-да талзы-биле бугуру-туксайлаң болурун Тыва Республиканың күрүне эрге-лел башкарыла органдары, районурин болгаш Кызыл хоорайың чагыргалары бар-ымдаалап көөр үжүрлүг. Бугурулгелерин тургузуку документаларын Россия Фе-дерациязынын «Бугурулгелер болгаш олча-ажылы бугу-рулгези ажыл-чорудула дугайында» Хоойдузунга дүш-тур кылып чорудар.

2. Тыва Республиканың күрүне болгаш муниципалитет бугурулгелеринге оларын балансында турар эт-хөргө-ниң керүүлери үндөйлөш, ажыл-агыйны башкарып чорудар эргени беришээр, оларга бичылылар. Күрүне азы муниципалитет бөдөжүлде тур-р албан чөдөриңе күрүне азы муниципалитет эт-хөргө-ниң оларын оперативтиг эргелел башкарылгасын бичылылар.

Бугурулгелерин күрүне эт-хөргөниң ажалдыг талзы-биле долу башкарып чорудар эргелерин девискээр бугурулгези каттыжышкына-рыңа дамчылап бээр дугайында Тыва Республиканың Министрлер Чөвүлгезиниң муру-нда хулаң алган доктала-рын күш чок болдулар.

Күрүне азы муниципалитет эт-хөргөниң ажалдыг опера-тивтиг башкарып эрге-биле бичылылаан күрүне азы муниципалитет эт-хөргөниң өң-чү кылдыр эрге чок. Күрүне эт-хөргөниң сайгарыңын, орнаарыңын үндүр бижирини болгаш күрүне азы муниципалитет эт-хөргөниң өске-даа хевир-биле хураарын шиптээрлигин айтыр-ларын бугурулгелер болгаш организастаар чөдөрү ми-нистрстволар-биле дүгүрүк-көш, киргениңиң соонда эт-хөргөни башкарып талзы-биле комитеттер шиптээрлар.

Тыва Республиканың күрүне эт-хөргөниң эргелел баш-карып талзы-биле Күрүне комитети күрүне бугурулгелери хавыры-биле холбаш-кан айтырларын шиптээр-лек көөр талзы-биле комиссия ач салында-ла ийдеп эвээш эвес кадан хураалар кылдыр тургузар. Ол комиссияны составыңа республи-каны ИХМ-нин КАИ-аниян, Курчунны үдүрүп ийе-шкызын болгаш Тыва Рес-публиканың Көзү ажалдыг ми-нистрствозунун төдөлгө-чилерин кирер. Республиканың база бугурулгелерин болгаш үдүг ажалды-гын күрүне эт-хөргөни-ринге ову контролуу тургу-зар.

3. Тыва Республиканың девискээринге күрүне болгаш муниципалитет эт-хөргөни баш м-нин шиптээрлээр бү-рү эргелиг черлер бола: — республика болгаш фе-дерация өңү-хөргөниңге ха-маарыштыр Россия Феде-рациязы эт-хөргөни талзы-биле Күрүне комитетини девискээр азы-биле агентлиди эргелиг Тыва Республиканы күрүне эт-хөргөни башка-рап талзы-биле Күрүне ко-митетин;

Муниципалитет эт-хөргө-ниң башкарып талзы-биле Кызыл хоорай болгаш рай-оннар комитеттерин;

4. Тыва Республиканың күрүне эт-хөргөни эргелел башкарып талзы-биле Күрү-не комитетини, боттарыңың КЛПСЫРЫЛГА

ХУРАЛГА КЕЛБЭЭН

Дүүн Тыва Республиканың Дээди Советиниң Президи-мунуң хурады болуп эртер. Анаа бажын чоктар шийте-лини болгаш «Хосту Тыва» деп политиктиг шимчээши-нин Кызыл хоорайын төп шилде организастап турары үдүлгелериниң ажилы-биле холбашкан байлааны дугайында чүгүлгө чоруткан. Хурада өлгөшө үк ий-шылга хай-чиги амыдыла-лыг чарын чүдүлгелерин кө-күлү болуп деп демделээш анаа хамарыштыр дарып хемчеглер алыры чугула деп

(Бистин корр.)

Чагыдылга-92

«Шын» солунуңу бүдүн чылда чагыдып албааннар арткан чартык чылда ону уламчылап ап болулар. Чагыдылганың чартык чылда өртөө — 66 рубль, үш айда — 33 рубль, Чагыдылга бо чылдын июнь 20-ге чедир уламчылаар.

Ф. СП:	Министерство связи СССР «Союзчест»	54240									
	АБОНЕМЕНТ	на газету (индекс издания)									
	«ШЫН»	Количество копий/лет									
	на 1992 год на месяцев:										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Куба	(почтовый индекс)	(адрес)								
	Кому	(фамилия инициалы)									

ДОСТАВОЧНАЯ КАРТОЧКА		54240									
на газету		(индекс издания)									
«ШЫН»											
Стоя-мость	подписка руб	коп	Количество копий/лет								
	на 1992 год										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Куба	(почтовый индекс)	(адрес)								
	Кому	(фамилия инициалы)									

Экономиктиг реформалар үзүндө культураны болгаш уран чүүлдү күрүнеден деткиир талазы-биле хемчеглер дугайында

Ынак аттыг докталам Россия Федерациязын Чыраа 1992 чылдын апрель 23-дө Б. Н. Ельциннин ат салганы-биле хулаас алган. Культурани болгаш уран чүүлдү аймактыклар биле алыр-биле мала чоругу чүгү чуталаан база каныг хемчеглер айтканы-биле тамшыраала.

организацияларын, культураны болгаш уран чүүлдү аймактык хемчеглер айтканы-биле мала чоругу чүгү чуталаан база каныг хемчеглер айтканы-биле тамшыраала.

Россия Федерациязын Парладала болгаш информатсия министрствозу баш бурунгаар көр.

СОРУКТУГ-ЛА ТУРГАН

Кижик уттуку дег хой чылдар эртпэн. Оон бээр дарты чыл болган. Хендергеин керэжөн чону культура, спорт ажыдарына сонусгалдыг болгаш өске-даа сонал айтырларын шижирээрлеринге белик күл-сөрүктү, аорт каржылаш турдулар.

Ынак чурттаарга, шынал солуу, чараш, чурттаксангы дээрин чон билеп, бот-боттарын делжикип турган. Ында багай чүү боор, ынчангы сурунун хай-ниги удурукчулар партор К. В. Төгүс-оол, Ады Совет даргазы Е. Д. Көгү, херэжениер өвүлүдүни даргазы К. Д. Маалыр-оол, агитвааргара М. Т. Чун-Агыч болган өскерлер-дээ бол-биле кыды амык хой чүүлдерин кылдып турганлар. Хендерге көвөз Совет республикага ынчан ханыг өске-даа тивиле болуп турган — кижик буржуазиялык үй-херек буудурун, Чыгыш аай-эспетинилдик турган-оордаа. Корум-чурум үрөш, оордук кылды чорук чедер чылдарын танычулук суг

Ол үеде Хендерге спорт херэжөн чон ортузунга адык сайзырангы турган. Аныктык Айлан Орусай хаакка маннаарына район чемпиону, оон башкыны Т. В. Шы-жал — дөртен хараан өртпэн амыктыгарда баш шынар хаакны. Ол үеде хол бөмбүңге беш шынар херэжөн команда турду. Ында болгон Талаа Монгул-оол, Чогураа Сергеев-оол, Айна Коочу-Кара, Вера Тюдош деп уруулар хол бөмбүңге республикага ынгы черин ап турдулар. Ынчан Ак-Талын херэжениери япон хүреш (шыйгы иштүңге) ундур иттир, оштинде хурэжениер амык хе Ларсон-Баканал шыдалдык хол чүас, Чогураа чырышка ынчан

Рынок экономиказын шилчигени байдалдарында чуртук социал-политиктиг аймактык уледин өскерлер-биле холбаштыр база кияти-ледин социал болгаш угаи-бодал аймактыктыг эр чүгула фактору болуп культураны бактадырынга болгаш хөгжүдериңге эрдек чүгула байдалары турдулар, культураны болгаш уран чүүлдү, төгү-культура болгаш бодустан унешиг чүүлдерин Россия Федерациязын хамааттары улам хандык шилчигенин боттот алгалары хандыр, экономиктиг реформаларын үеңде культураны база уран чүүл орталыкларын болгаш аймактыкларын күрүнеден деткиир база социал талазы-биле камгалаар сорулга-биле Россия Федерациязын Чыраанын докталамын болга:

культураны, артин ала-бинин болгаш кинематографиян бюджеттен кезикчидиктал азы долдузу-биле акшалаарлар албан черлерин, бугурулгелерин, организациаларын, база организациаларын үндүртүгүн бүтү хевир-леңдер хостар.

Россия Федерациязын Чыраанын Парладала болгаш информатсия министрствозу баш бурунгаар көр.

КОГАРАЛ ТА ЧЕЖЕ?

Чоокта чаа Балгазыннн хаамлардыг аргызы кижиктерин от-биле серемтеседиг өскө болганын ужуң өртпөнгөн дугайында бистин солунга база бизжан. Когаралдын түнү ам-лаа санал ундуртунган. Бо чаа өрттөт-биле дүшүрүлгө болза, та чеже сан акша-териктин когаралды болганы ол чүас. Ам бо удаага баш республика девикирлерин болуп өрттөргө хамаарыштыр чүгуаи чуртлас арга хол деп көргөш. Тыва Республиканын ИХМ-нин өрт-камгала албанынн иш-балык чедирин Николай Александрович Юрбенин материалын көмүчүкчуларга бараалагарттым.

1. Россия Федерациязын Култура болгаш туризм министрствозу, Россия Федерациязын Даштык дел министрствозу, Россия Федерациязын Парладала болгаш информатсия министрствозу, Россия Федерациязын Чыраанын Чыраанын Архивтер херектеринн талазы-биле комитети, Россия Федерациязын Чыраанын Чыраанын Кинематография комитети Олар акшалаан-раарын чүрумун толгаларышан, күрүне программаларын амжалда кылдыры 1992 чылдын сентябрь 1-ге чедир хандыр:

культураны, уран чүүлдү болгаш кинематографиян, артин ала-бинин аймактык хемчеглер айтканы-биле мала чоругу чүгү чуталаан база каныг хемчеглер айтканы-биле тамшыраала.

культура болгаш уран чүүл албан черлеринин бажына-бин муунпалитет азы хуу амык кылдыр шычанды турда, оларын өске сорулгаларга ажыгалтына бээрин болду-бас:

Чоокта чаа Балгазыннн хаамлардыг аргызы кижиктерин от-биле серемтеседиг өскө болганын ужуң өртпөнгөн дугайында бистин солунга база бизжан. Когаралдын түнү ам-лаа санал ундуртунган. Бо чаа өрттөт-биле дүшүрүлгө болза, та чеже сан акша-териктин когаралды болганы ол чүас. Ам бо удаага баш республика девикирлерин болуп өрттөргө хамаарыштыр чүгуаи чуртлас арга хол деп көргөш. Тыва Республиканын ИХМ-нин өрт-камгала албанынн иш-балык чедирин Николай Александрович Юрбенин материалын көмүчүкчуларга бараалагарттым.

литература болгаш уран чүүл азында салым-таалайны амык кижилери деткиир, сакталган үнелик чүүлдерин ошай объекттерин камгалаар.

культураны, уран чүүлдү болгаш кинематографиян, артин ала-бинин аймактык хемчеглер айтканы-биле мала чоругу чүгү чуталаан база каныг хемчеглер айтканы-биле тамшыраала.

культура болгаш уран чүүл албан черлеринин бажына-бин муунпалитет азы хуу амык кылдыр шычанды турда, оларын өске сорулгаларга ажыгалтына бээрин болду-бас:

Чоокта чаа Балгазыннн хаамлардыг аргызы кижиктерин от-биле серемтеседиг өскө болганын ужуң өртпөнгөн дугайында бистин солунга база бизжан. Когаралдын түнү ам-лаа санал ундуртунган. Бо чаа өрттөт-биле дүшүрүлгө болза, та чеже сан акша-териктин когаралды болганы ол чүас. Ам бо удаага баш республика девикирлерин болуп өрттөргө хамаарыштыр чүгуаи чуртлас арга хол деп көргөш. Тыва Республиканын ИХМ-нин өрт-камгала албанынн иш-балык чедирин Николай Александрович Юрбенин материалын көмүчүкчуларга бараалагарттым.

урун чоругу чүгула фактору болуп культураны бактадырынга болгаш хөгжүдериңге эрдек чүгула байдалары турдулар, культураны болгаш уран чүүлдү, төгү-культура болгаш бодустан унешиг чүүлдерин Россия Федерациязын хамааттары улам хандык шилчигенин боттот алгалары хандыр, экономиктиг реформаларын үеңде культураны база уран чүүл орталыкларын болгаш аймактыкларын күрүнеден деткиир база социал талазы-биле камгалаар сорулга-биле Россия Федерациязын Чыраанын докталамын болга:

культураны, артин ала-бинин болгаш кинематографиян бюджеттен кезикчидиктал азы долдузу-биле акшалаарлар албан черлерин, бугурулгелерин, организациаларын, база организациаларын үндүртүгүн бүтү хевир-леңдер хостар.

культура болгаш уран чүүл албан черлеринин бажына-бин муунпалитет азы хуу амык кылдыр шычанды турда, оларын өске сорулгаларга ажыгалтына бээрин болду-бас:

Чоокта чаа Балгазыннн хаамлардыг аргызы кижиктерин от-биле серемтеседиг өскө болганын ужуң өртпөнгөн дугайында бистин солунга база бизжан. Когаралдын түнү ам-лаа санал ундуртунган. Бо чаа өрттөт-биле дүшүрүлгө болза, та чеже сан акша-териктин когаралды болганы ол чүас. Ам бо удаага баш республика девикирлерин болуп өрттөргө хамаарыштыр чүгуаи чуртлас арга хол деп көргөш. Тыва Республиканын ИХМ-нин өрт-камгала албанынн иш-балык чедирин Николай Александрович Юрбенин материалын көмүчүкчуларга бараалагарттым.

культураны, артин ала-бинин болгаш кинематографиян бюджеттен кезикчидиктал азы долдузу-биле акшалаарлар албан черлерин, бугурулгелерин, организациаларын, база организациаларын үндүртүгүн бүтү хевир-леңдер хостар.

культура болгаш уран чүүл албан черлеринин бажына-бин муунпалитет азы хуу амык кылдыр шычанды турда, оларын өске сорулгаларга ажыгалтына бээрин болду-бас:

культура болгаш уран чүүл албан черлеринин бажына-бин муунпалитет азы хуу амык кылдыр шычанды турда, оларын өске сорулгаларга ажыгалтына бээрин болду-бас:

Чоокта чаа Балгазыннн хаамлардыг аргызы кижиктерин от-биле серемтеседиг өскө болганын ужуң өртпөнгөн дугайында бистин солунга база бизжан. Когаралдын түнү ам-лаа санал ундуртунган. Бо чаа өрттөт-биле дүшүрүлгө болза, та чеже сан акша-териктин когаралды болганы ол чүас. Ам бо удаага баш республика девикирлерин болуп өрттөргө хамаарыштыр чүгуаи чуртлас арга хол деп көргөш. Тыва Республиканын ИХМ-нин өрт-камгала албанынн иш-балык чедирин Николай Александрович Юрбенин материалын көмүчүкчуларга бараалагарттым.

Солунну чагыдып алырынче далажыңар!

«Тыва АССР-ге даладар дугайында» Хоойлуну Тыва АССР-нин Дээди Совети Хулаас алгалаан бээр бир чыл ажык турар. Ында тыва далажыңарың далажыңар чарлаш, чүгү кылдыр хемчеглерин толгалар айтканы болган. Оон күрүнеден Тыва Республикаын Дээди Совети ботандырып Хоойлуну айткан.

Хоойлуну күрүнеден кыйы херек чорутурума? Бо дугайында биздин болганы.

Тыва далажыңарың далажыңар чарлаш, чүгү кылдыр хемчеглерин толгалар айтканы болган. Оон күрүнеден Тыва Республикаын Дээди Совети ботандырып Хоойлуну айткан.

ПРОВЕРЬТЕ ПРАВИЛЬНОСТЬ ОФОРМЛЕНИЯ АБОНЕМЕНТА! На абонементе должен быть проставлен оттиск кассовой машины. При оформлении подписки (перезаписки) без кассовой машины на абонементе проставляется оттиск кассового штемпеля отделения связи. В этом случае абонемент выдается подписчику с квитанцией об оплате стоимости подписки (перезаписки).

Для оформления подписки на газету или журнал, а также для перезаписывания издания бланк абонемента с доставкой карточкой заполняется подписчиком чернилами, разборчиво, без сокращений, в соответствии с условиями, изложенными в каталогах Союзпечати. Заполненные месячные клеточки при перезаписывании издания, а также клеточки «ПВ — МЕСТО» производится работниками предприятий связи и Роспечати.

ЧӨПТҮГ ЧЕМЕЛЭЭШКИН

«Тыва АССР-ге даладар дугайында» Хоойлуну Тыва АССР-нин Дээди Совети Хулаас алгалаан бээр бир чыл ажык турар. Ында тыва далажыңарың далажыңар чарлаш, чүгү кылдыр хемчеглерин толгалар айтканы болган. Оон күрүнеден Тыва Республикаын Дээди Совети ботандырып Хоойлуну айткан.

Чоокта чаа Балгазыннн хаамлардыг аргызы кижиктерин от-биле серемтеседиг өскө болганын ужуң өртпөнгөн дугайында бистин солунга база бизжан. Когаралдын түнү ам-лаа санал ундуртунган. Бо чаа өрттөт-биле дүшүрүлгө болза, та чеже сан акша-териктин когаралды болганы ол чүас. Ам бо удаага баш республика девикирлерин болуп өрттөргө хамаарыштыр чүгуаи чуртлас арга хол деп көргөш. Тыва Республиканын ИХМ-нин өрт-камгала албанынн иш-балык чедирин Николай Александрович Юрбенин материалын көмүчүкчуларга бараалагарттым.

БУДУЛГААЗЫННЫГ АВТОБУСТАР

Ботаник бо чагама Эрианде республика ий-леңде чедир чоруп турар автобустарын ажылыны дугайыңар бижир без шижир-леңде. Чүге дээр өскөтү үеде бо маршрутка пассажирлер автобустарынн ий-леңде чорудурун будулгаазынын көчүгү алган.

Крас СЛЧАК. Бай-Таз ортукам школазынн башкысы.

Ботаник бо чагама Эрианде республика ий-леңде чедир чоруп турар автобустарын ажылыны дугайыңар бижир без шижир-леңде. Чүге дээр өскөтү үеде бо маршрутка пассажирлер автобустарынн ий-леңде чорудурун будулгаазынын көчүгү алган.

Крас СЛЧАК. Бай-Таз ортукам школазынн башкысы.